

Hidronime din comuna Ocna Șugatag, județul Maramureș

Adelina Emilia Mihali*

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Str. Emil Racoviță 21, 400165, Cluj-Napoca, România

Despre articol

Istoric:

Primit 6 iulie 2018

Acceptat 26 iulie 2018

Publicat 7 octombrie 2018

Cuvinte-cheie:

toponim

hidronim

antroponim

nume de familie

model toponimic

Rezumat

Articolul este o analiză a hidronimelor din comuna Ocna Șugatag, județul Maramureș, fiind parte a unei cercetări mai ample asupra toponimiei maramureșene. Amplasat într-o zonă deluroasă, la poalele munților Gutii, pe cursul râului Mara, hotarul celor patru localități componente ale comunei, Breb, Hoteni, Sat-Șugatag și Ocna Șugatag, se caracterizează printr-o vastă rețea hidronimică, văi și izvoare, afluenți ai Marei, dar și fântâni, lacuri și mlaștini. Corpusul lucrării a fost extras din materialul toponimic cules prin anchete de teren, nepublicat pînă în prezent. Numele topice sînt tratate individual, pentru fiecare hidronim precizîndu-se răspunsurile informatorilor, formele diferite, dacă este cazul, precum și date suplimentare, cunoscute de noi, Ocna Șugatag fiind localitatea noastră natală. Scopul acestui demers este stabilirea etimologiei hidronimelor din arealul cercetat. Pentru o privire de ansamblu asupra hidronimiei și a antroponimiei care stă la baza ei, indicăm și ariile de răspîndire ale unor nume topice, limitîndu-ne însă la Transilvania, precum și frecvența numelor de familie pe județ. În urma analizei etimologice a toponimelor care denumesc ape, acestea sînt clasificate din punct de vedere structural, pentru a ilustra modelele sintactico-morfologice identificate. Concluzia noastră susține faptul că hidronimele din comuna Ocna Șugatag, județul Maramureș, reflectă relațiile de proprietate, precum și caracteristicile geomorfologice și geologice ale locului.

1. Introducere

Cu o stabilitate mai mare în limbă decît apelativele sau antroponimele, toponimele, în special hidronimele, „se păstrează deseori cu o mare tenacitate, chiar și la schimbarea populației” (Frățilă, 2002, p. 72). Astfel, numele apelor și ale masivelor muntoase sînt considerate anterioare celorlalte nume topice, însă există situații în care acest principiu este încălcat, în special în cazul numelor de apă care au la bază un antroponim (Bolocan, 1975, p. 383).

Lucrarea noastră are ca scop analiza toponimelor care denumesc ape (rîuri, văi, izvoare, lacuri, mlaștini) din comuna natală, Ocna Șugatag, județul Maramureș. Corpusul care stă la baza articolului a fost extras din materialul toponimic cules prin anchete directe pe teren¹, nepublicat pînă în prezent, făcînd parte dintr-o cercetare mai amplă asupra toponimiei maramureșene. Numele topice au fost literarizate, dîndu-se transcrierea fonetică acolo unde sînt evidente particularitățile fonetice ale graiului local.

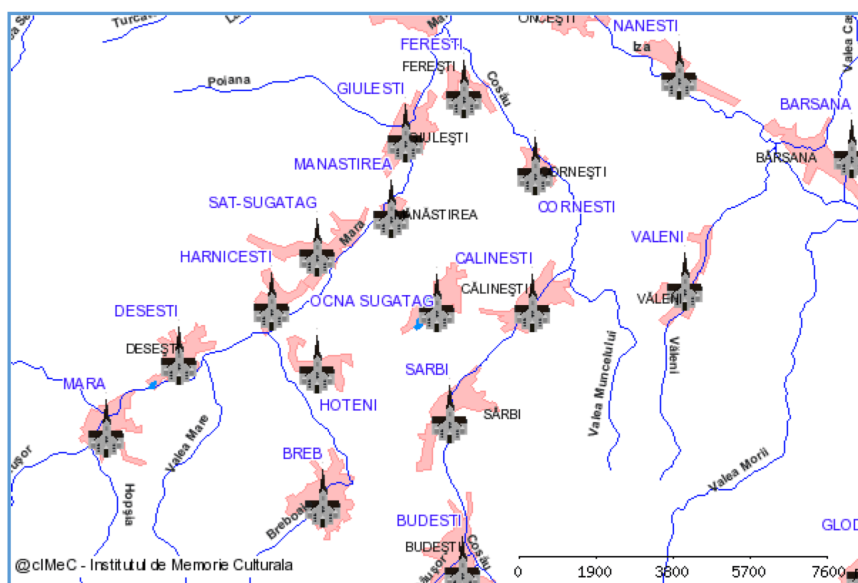
Comuna Ocna Șugatag, situată în Depresiunea Maramureșului, pe interfluviul dintre rîurile Mara și Cosău, la poalele estice ale Munților Gutii, în partea nordică a județului Maramureș, este alcătuită din localitățile Ocna Șugatag (centrul comunei), Breb, Hoteni și Sat-Șugatag. Prima atestare documentară a localității *Ocna Șugatag* datează din 1355 sub forma *fodina salium*, cînd se face referire la un drum pe care se duce sare în Austria și care trece prin apropierea satului Giulești. Alte denumiri sau forme sub care apare menționată localitatea în documente sînt: *Zalatnya Sugatag* 1360; *Sugatag* 1419; *Akna Sugatag*

* Adresă de corespondență: adelinatatar@yahoo.com.

¹ Anchetele au fost efectuate în vara anului 2017, sub coordonarea domnului Dumitru Loșonți, CS I dr. în cadrul Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca. Redăm lista informatorilor, ale căror răspunsuri au fost folosite de noi: I. Birtoc Petru, 64 de ani, agricultor, Sat-Șugatag; II. Hotea Ioan, 53 de ani, om de serviciu, Hoteni; III. Chira Ana, 50 de ani, casnică, Hoteni; IV. Borca Ioan, 71 de ani, miner, Breb; V. Tătar Gheorghe, 57 de ani, miner, Ocna Șugatag.

1828. Pentru un an (1991–1992), comuna a purtat numele de *Ocna Maramureșului*, revenindu-se apoi la denumirea anterioară, *Ocna Șugatag*².

În 1360 este atestată localitatea **Sat-Șugatag** (*Zalatyna, villa olachalis Sugatag-falva, Swgathakfalwa*), ale cărei denumiri anterioare (*Sugatagh* 1365, *Sugathagh* 1459, *utraque Swgathak* 1472 – pentru Sat-Șugatag și Ocna Șugatag, *Sugatagh* 1828, *Sugatag* 1851) reflectă legătura cu salina de la Ocna Șugatag. Determinantul *Șugatag* a fost interpretat diferit: **Ștef** (2016, p. 159) susține opinia lui **Papahagi** (1981, p. 156, la note), conform căruia numele topic provine din magh. *sóvago* ‘tăietor de sare’ + germ. *Tage* ‘zilier’, mai ales că Sat-Șugatag „e considerat ca fiind locuit de oameni lucrători cu ziua, care nu sînt «nemneși»”; **Kiss** (1988, p. 64, s.v. *Akna Sugatag*) îl consideră derivat de la vb. *süg* ‘a șopti’ cu suf. *-atag*, părere cu care sîntem de acord și noi.

Localitatea **Hoteni**, atestată în 1360 (*Zalatina*), alături de **Breb** (*Hódpatakfalwa, villa olachalis Hatpatakfalva*), apare menționată abia în 1555 cu numele *Hotynfalwa*. Oiconimul **Hoteni** provine din numele de grup *hoteni* < n. fam. *Hotea* + suf. *-eni*. Numele **Breb** este înregistrat în documente începînd cu 1715 și are la bază apelativul *breb* ‘castor’.

2. Nume topice care denumesc ape

Fiind situat într-o zonă deluroasă, arealul cercetat abundă în cursuri de apă, mai mari sau mai mici, afluenți ai râului Mara, în izvoare sau ape stătătoare. Numele acestora indică relații de proprietate sau aspecte ale apei. Din punct de vedere semantic, hidronimele din comuna Ocna Șugatag pot fi grupate în patru clase: 1. nume de râuri, 2. nume de văi, 3. nume de izvoare mici, fîntîni și 4. nume de ape stătătoare.

2.1. Nume topice care denumesc râuri

MÁRA (H, S), afluent de stînga al Izei, avînd o lungime de 40 de km, cunoscut, în Hoteni, cu termenul generic *Rîu*. Etimologia numelui a fost intens discutată, cea mai plauzibilă pare a fi aceea care pornește de la radicalul *mar-* ‘apă’ (+ *-a* „considerat ca feminin articulat” sau ca „sufix toponimic”), cf. sanscr. *marā*, celticul *mor*, goticul *marei*, latinul *mare*, slavul *mare*, lituanianul *mares* (**Xenopol**, 1985, p. 50–51), care ar sta și la baza hidronimului *Mureș*.

RÎU BRÁZILOR (S), denumire sub care este cunoscut cursul superior al râului Mara; izvorăște de sub vârful *Pleşca*, „izvorăște din Braz, din pășune” I, fiind format de trei cursuri de apă mici, *Valea Răchiții*, *Valea Seacă* și *Valea Podului*, trece prin *Cheile Tătarului*, acumulînd celelalte văi din zona montană, *Vidrișca*, *Tălhărașu*, *Valea Roșie* și *Valea Șteviei*. – Din *rîu* + n. top. *Brazi* < *brad* (pl. *brazi*).

²Denumirile anterioare ale localităților anchetate au fost date după **Suciu** (1967 și 1968).

2.2. Nume topice care denumesc văi

BĂRCOTEĂSCA (S). – Din adj. substantivizat *bărcoteasca* < n. p. *Bărcotă* (vezi **DOR**, p. 199) + suf. *-easca*. În Borșa, MM, se întâlnește supranumele *Bîrcotă*, consemnat și în toponimie (vezi **Mihali**, 2015, p. 137, 161).

BREBOÁIA (B), afluent al Marei, „izvorăște din Măgură” IV. – Din suprn. *Breboiaia* < n. p. *Breb*, cu 5 menționări ca nume de familie în județ³, sau din *breboiaia* ‘femela brebului’.

BREBOÍȚA (B) IV. – Din n. top. *Breboiaia* + suf. dim. *-ița*.

CÎRSTOÁIA (S), „o văliucă, se varsă în rîu [Mara]” I. – Din suprn. *Cîrstoiaia* < n. p. *Cîrstea* + suf. *-oiaia*.

CÎCÁCEA (S), altă denumire sub care este cunoscută *Cîrstoiaia*, I. – Din por. *Cîcacea*. Cf. n. top. *Căcîcea* (**Vișovan**, 2005, p. 31; **TTRT–Valea Hășdății**, p. 35).

COPĂCÍȘ (B), „vîlcea” IV. – Din n. top. *Copăciș*, fînaț < *copăciș* ‘loc cu mulți copaci’ < *copac* + suf. col. *-iș*.

DĂRÁSCA (B, H, O, S), „valea ce vine de la Hoteni” I, „vale” III, V. – Din n. p. *Dărasca*⁴ < n. p. *Daru* (**Iordan**, 1983, p. 166; **DOR**, p. 102, n. p. *Mardarie*, p. 257, n. p. *Dar*, cu formele *Dărescu*, *Dărești*, *Dărăști*, *Dărăscu*) + suf. *-(e)asca*.

RUGINOÁSA [ruġînósa] (B), „vîlcelucă” IV. – Din adj. *ruginos*, *-oasă* ‘(despre un loc) cu apă ruginie’. Hidronimul se regăsește și în alte zone ale Transilvaniei (**Vișovan**, 2005, p. 311; **TTRT–Sălaj**, p. 282; **TTRT–Valea Hășdății**, p. 101).

SĂRÁTA (O), V. – Din adj. substantivizat *sărat*, *-ă* ‘cu sare, bogat în sare’. Deși valea are apa dulce, ea traversează o regiune bogată în sare de unde își colectează apa. În Maramureș, numele topic este înregistrat și în alte zone cunoscute pentru zăcămintele de sare (vezi **Vișovan**, 2005, p. 315).

SUNĂTOÁREA (B), „valea de la intrarea în sat” IV. – Din adj. substantivizat *sunător*, *-oare* ‘care produce, care emite sau care propagă sunete’. Numele este atribuit, de regulă, apelor curgătoare care formează, pe cursul lor, cascade (vezi **Iordan**, 1963, p. 58). În Maramureș, numele topic este înregistrat și în localitatea Strîmtura (**Vișovan**, 2005, p. 334).

TĂLHĂRÁȘU (S), „izvorăște din pădure de la Pleșca, vine în Cheile Tătarului și se varsă în Valea Roșie” I. – Din *tălhăraș* < *tălhar*, var. a lui *tălhar* ‘persoană care fură, pradă, jefuiește; hoț, bandit’ sau por. *Tălhăraș* < *tălhar* ‘om ticălos, rău, nemernic’ + suf. *-aș*. Cf. n. top. *Tălhăroaia* (**Vișovan**, 2008, p. 243).

TÍLBUREA [tílburea] (B, S), „o văliucă mică” I, „apă” IV. – Din adj. substantivizat *tîlbure*, variantă a lui *tulbure* ‘(despre ape) agitat, învolburat’. Toponimul are o răspîndire largă în Maramureș (**Vișovan**, 2005, p. 344; 2008, p. 245).

VÁLEA BORCÚTULUI (B), „urcă pînă la Budești” IV. – Din *vale* + n. top. *Borcut* (vezi *infra*).

VÁLEA CÁSELOR (B), „vale la intrarea în sat, se varsă în Breboiaia” IV. – Din *casă* (pl. *case*).

VÁLEA CHÉII (S), „coboară de sus de la Iezăr”, „Valea Iezărului și Valea Horjii formează Valea Cheii după ce trec prin Cheie” I. – Din n. top. *Cheia* < *cheie* „vale care șerpuiește între doi pereți de stîncă și care deschide trecerea într-o vale sau la șes între două țări ori ținuturi; strîmtoare” (**MDA**).

VÁLEA HÓRJII (S), „izvorăște dintr-o móciră di su Vîrvu lu Ștefan; apă cam mociroasă” I. – Din n. top. *Horja* < din n. fam. *Horja*, cu 34 de purtători în județ.

VÁLEA IÉZERULUI (S), „vine din Iezăr”. – Din n. top. *Iezer* < *iezer* ‘lac de munte’.

VÁLEA LU TODORÚȚ (S), „izvorăște din Piatra Mică, se duce în hotarul Giuleștiului” I. – Din hip. *Todoruț* < n. p. *Todor*, var. a lui *Teodor*. Ca nume de familie, *Todoruț* înregistrează 30 de purtători în Maramureș.

³Frecvența numelor de familie în județ este dată după DFNFM.

⁴Antroponimul *Dărasca* apare consemnat în registrul de nașteri din 1923, în localitatea Breb.

VÁLEA MÁNDRULUI (S), „vine de su Preluca Iurii și se varsă în Valea Podului” I. – Din n. fam. *Mandru* (vezi *Jordan*, 1983, p. 289). Cf. n. fam. *Mandra*, frecvent în localitate, cu 112 de ocurențe în Maramureș.

VÁLEA MÁRE (B, H), „vale câtă Mara, se varsă în Mara” II, „vine de la Gutin, merge la Desești în rîu” III, „apă de sub Gutin” IV. – Din adj. *mare*.

VÁLEA MISÁRĂȘULUI (S). – Din n. p. *Misarăș*. Numele de familie *Misarăș* are o menționare, *Misarăș* – două înregistrări, *Misarăș* – 26 de menționări, însă *Mesarăș* are 270 de apariții, fiind frecvent în Sat Șugatag.

VÁLEA NICHITÉȘTIULUI [~ ní't'it'ěșt'ulu] (B) IV. – Din n. top. *Nichitești* < n. grup. *nichitești* < suprn. *Nichita*, înregistrat în prezent în localitate. Ca nume de familie, *Nichita* are frecvența 143 în județ.

VÁLEA PÓDULUI (S), I. – Din n. top. **Pod* < *pod* ‘platou, terasă’ (*Jordan*, 1963, p. 33).

VÁLEA PÓPII (H), „vale mică” II. – Din *popă* ‘preot’.

VÁLEA RĂCHÍȚII (S), „vine de la Răchita din Giulești”. – Din n. top. *Răchita* < *răchită* ‘salcie’.

VÁLEA RÓȘIE (S), „izvorăște din pădure, de pă su Pleșca”. – Din adj. *roșu*, –ie.

VÁLEA SEACĂ (S), I. – Din adj. *sec*, *seacă* ‘care nu (mai) are apă, din care a dispărut apa (definitiv sau temporar)’.

VÁLEA ȘTÉVII [válea șt'éd'i] (S), „vine din Ștevea” I. – Din n. top. *Ștevea* < din *șteve*, var. a lui *ștevie* ‘numele mai multor plante erbacee’ (DLR).

VÁLCEÁUA CĂTELII [válčáua cătélji] (H), II, „se formează cite o vîlcea cînd plouă” IV. – Din *vâlcea*, var. a lui *vîlcea* ‘pîriu mic’ + *cătea* ‘femela cînelui’.

VÁLCEÁUA CRÁMELOR (B), „în Crame, se varsă în Valea Mare” IV. – Din n. top. *Crame* < *cram* (pl. *crame*), var. a lui *crámă* ‘colibă, acareturi, dependințe în jurul casei’ (vezi și *TTRT-Sălaj*, p. 89).

VĂSCOÁIA (S), „o văliucă ce se varsă în Valea Răchitii și izvorăște din Între Rude, de Su Vîrv” I. – Din suprn. *Văskoia* < n. p. *Vasc(u)*, neînregistrat în prezent în localitate, prezent însă în Maramureș: *Vasc* – 57 de purtători, *Vascu* – 5, *Vascul* – 101, *Vasko* – 8.

VÎLCEÁ (B), „se varsă în Breboia” IV. – Din *vîlcea*.

VIDRÍȘCA (S), „izvorăște din pădure de la Pleșca, vine în Cheile Tătarului și se varsă în Valea Roșie” I. – posibil din hip. *Vidrișca* < n. p. *Vidra* (DOR, p. 405; *Oancă*, 2016, p. 130) + suf. –ișcă (vezi *Pascu*, 1916, p. 249–250) sau din sl. *vydriška*.

2.3. Nume topice care denumesc fîntîni, izvoare

BORCÚT (B), „izvor cu apă minerală” IV. – Din *borcut* ‘apă minerală’. Numele topic este răspîndit în județ (vezi *Mihali*, 2015, p. 60; *Vișovan*, 2005, p. 24; 2008, p. 21).

CIURGĂU (O), V. – Din *ciurgău* ‘scoc sau teavă prin care curge apa unui izvor’. Pentru răspîndirea toponimului, vezi și *TTRT-Valea Hășdății*, p. 39; *TTRT-Valea Ierii*, p. 41; *TTRT-Sălaj*, p. 73; *Vișovan* (2005, p. 36; 2008, p. 34).

CIURÓI (H), „izvor” II. – Din *ciuroi* ‘izvor care curge pe un scoc îngust de scoarță pus anume, ciurgău, șipot, jghebut etc.’ (DLR). Vezi și *Mihali* (2015, p. 107); *Vișovan* (2008, p. 37, p. 34); *TTRT-Sălaj*, p. 70.

FÎNTÎNA CIÓTULUI (S), I. – Din *fîntînă* ‘izvor’ + suprn. *Ciotu*.

FÎNTÎNA CU SOLOMÍZDRĂ (O), V. – Din reg. *solomîzdră*, var. a lui *salamandrá* ‘specie de animal amfiban din ordinul caudatelor, asemănător cu șopîrla, cu picioarele scurte și îndreptate în lături, cu corpul turtit și lat, cu pielea de culoare neagră cu pete galbene, cu tegumentul lucios care secretă o substanță iritantă cu rol protector’ (DLR).

FÎNTÎNA DE SLÁTINĂ (O), lac mic cu apă sărată sub forma unui puț alimentat de un izvor salin, loc de unde localnici aduc slatină, „un puț cu slatină” V. – Din prep. *de* + subst. *slatină* ‘apă sărată’.

FÎNTÎNA DE LA DÎMBURÉLE (B). IV. – Din prep. *de la* + n. top. *Dîmburèle* < *dîmburel* (pl. *dîmburele*).

FÎNTÎNA HÚCIULUI (B), „fîntînă la rădăcina unui arin, la intrarea în Huciu Des” IV. – Din n. top. *Huciu* [*Des*] < *huci* ‘huceag’.

FÎNTÎNA IÉDULUI (S), izvor, „zice că acolo la o piatră au auzit iedul zbierînd” I. – Din *ied* ‘puiul de sex bărbătesc al căprioarei’. Cf. antrop. *Iedu*.

FÎNTÎNA LU CÎRNĂȚ (S), I. – Din por. *Cîrnaț*, prezent ca supranume și în Hoteni.

FÎNTÎNA LU DRÍDU (S), I. – Din por. *Drídu*.

FÎNTÎNA LU GÁBOR (H), „fîntînă” II. – Din n. p. magh. *Gabor* ‘Gavril’, întîlnit în arealul cercetat ca prenume, atît în trecut, cît și în prezent. Numele de familie *Gabor* are 120 de menționări în județ.

FÎNTÎNA LU HÁȘTOR (S), „izvor puternic, între Laz și Văratec” I. – Din n. p. *Hastor*, posibil un nume evreiesc.

FÎNTÎNA LU PĂPÚC (S), I. – Din sprn. *Păpuc*. N. fam. *Papuc* figurează în Maramureș cu 9 purtători.

FÎNTÎNA LU ȘTEȚ (S), „e su Cheie, su Piatra Mare” I. – n. fam. *Șteț*, frecvent în Sat-Șugatag, cu 167 de purtători în Maramureș.

FÎNTÎNA LU TÓDOR (S), „e în Horja, apă bună” I. – Din n. p. *Todor*, var. a lui *Teodor*. N. fam. *Todor* este înregistrat în Maramureș pentru 51 de persoane.

FÎNTÎNA LU VASALÍ-A MOÁȘII [fîntîna lu vasalî-a mōșî] (S), „e su Piatra Mare” I. – Din pren. *Vasalie*, var. pentru *Vasile* + suprn. *A Moașii*.

FÎNTÎNA MÁNCIULUI (S) I. – Din n. fam. *Manciu*, cu 52 de purtători în Maramureș. Astăzi, numele de familie nu este cunoscut în localitate.

FÎNTÎNA MÁGURII (B), „izvor pe Măgura” IV. – Din n. top. *Măgura* < *măgură* ‘deal înalt și lin, rotund’.

FÎNTÎNA PRÉLUCILOR (S), „apă cu lăturiș⁵” I. – Din n. top. *Préluci* < *prelucă* (pl. *preluci*) ‘poiană mică’ (DLR).

ȘTIUBÉI (H), „fîntînă” III. – Din *știubei* ‘fîntînă cu izvor la mică adîncime, care are ca ghizd un știubei (3); prin. gener. fîntînă puțin adîncă; izvor al unei ape curgătoare’ (DLR). Toponimul se întîlnește și în alte zone ale Transilvaniei (TTRT–Sălaj, p. 305; TTRT–Valea Ierii, p. 163; TTRT–Valea Hășdății, p. 107).

2.4. Nume topice care denumesc ape stătătoare

BÁLTĂ (B, H), „se topea cînepa, e între Hoteni și Breb” IV. – Din *baltă* ‘întindere (mai mare) de apă stătătoare, naturală geologic, cu adîncime mică, cu vegetație și faună acvatică specifică’ (MDA).

GÁBORI (O), lac cu apă dulce, rezultat în urma surpării minei de sare, „tău mare” V. – Din magh. *Gábori* < n. p. magh. *Gabor*. Lacul păstrează ultima denumire a ocnei.

IÉZER (S), I. – Din *iezer* ‘lac de munte’ (vezi și Mihali, 2015, p. 97; Vișovan, 2005, p. 149; 2008, p. 121).

LÁCU RÓȘU (O), lac cu apă sărată, denumit astfel după culoarea arămie a apei, V. – Din *lac* + adj. *roșu*.

LÁCU VRĂJITOÁREI (O), lac cu apă sărată, V. – Din *vrăjitoare*. Toponimul este dat pe baza aspectului sălbatic pe care lacul îl are. Versanții gropii, în care se află cantonat, sînt foarte abrupti și acoperiți de vegetație bogată (copaci, tufe de soc, alun, urzici etc.), ce formează hățșuri de nepătruns, mai ales vara. Întrucît și oglinda lacului este acoperită de lintiță, tot complexul acesta de factori dă lacului un aspect sălbatic, vrăjitoresc, inspirînd teamă celui ce pătrunde pentru prima dată spre el.

MÓCIRA (H, S), „mociră mare” I, „îi mociros” II, „teren mociros” III. – Din *mociră* ‘loc apos, mlăștinos, noroiuos; mocirlă’.

⁵Pentru *lăturiș*, informatorul I a oferit următoarea explicație: „e un vierme, are picioare multe și-i lat și cînd merge se îndreaptă; se găsește în loc pietros, unde izvorul e mai pietros, nisipos, în apă rece de munte”, „apa cu lăturiș îi bună”. Cuvîntul *lăturiș* nu este cuprins în dicționare cu sensul precizat de informator, însă MDA glosează termenul *lătunoi*, var. pentru *lătunoaie* ‘(reg.) specie de insectă care trăiește în fundul apelor (*Gumarus Pulex*)’. Colega noastră, Veronica Vlasin, ne-a confirmat prezența temenului *lătunoi*, cu sensul precizat de informator pentru *lăturiș*, în graiul din localitatea Cozla, jud. Sălaj.

MÓCIRA ÁLBULUI (B), „teren mociros” IV. – Din n. p. *Albu*. N. fam. *Albu* are 186 de purtători în Maramureș.

MÓCIRA CU LÚȘTELE (S), „se fac luști multe primăvara” I. – Din prep. *cu* + *luște* ‘numele a două plante erbacee din familia liliacee, cu frunze lineare, cu flori mari verzui pe dinafară și albe în interior, dispuse într-un racem dens’ (DLR).

MÓCIRA DIN LAZ (S), I. – Din prep. *din* + n. top. *Laz* < *laz* ‘teren obținut prin tăierea pădurii, prin lăzuire’.

MÓCIRA MÁRE (S), parte a pășunii, „îi mociară, se scaldă bivoli” I. – Din adj. *mare*.

ÓREGHI [óregi] (O), lac cu apă sărată, rezultat în urma surpării minei de sare, „tău sărat” V. – Din n. fam. magh. *Oreg*, atestat de la 1554 < magh. *öreg* „bătrîn” (Kázmér, 1993) sau direct din magh. *öreg* ‘bătrîn’. În lucrările de geologie sau în articolele turistice, apare și denumirea românească, *Lacul Bătrîn*, datorată faptului că este cel mai vechi lac din localitate folosit pentru scăldat. Localnicii, indiferent de etnie, folosesc numele *Oreghi*.

TĂU (H), „sînt tăurile de la Hoteni; se topea cînepa” II, „tău hotenarilor” III. – Din *tău* ‘lac de munte’. Vezi *Baltă*.

TĂU CHENDROÁII (B), **TĂU CREENDOÁII**, „tău cu muști su Piatra Mare” IV. – Din suprn. *Chendroaia* < n. p. *Chendre(a)* sau *Chender* (Jordan, 1983, p. 112) + suf. *-oaia*. În Maramureș, n. fam. *Chender* are frecvența 7, *Chendre(a)* nu este înregistrat în DFNFM, însă figurează *Chendrean* cu 7 purtători. Forma *Tău Crendoaiei* oferită de informatorul IV este o variantă cu metateză.

TĂU CRĂCIÚNII (B), IV. – Din n. p. *Crăciuna* (vezi DOR, p. 36). *Crăciuna* nu figurează ca nume de familie în Maramureș, conform DFNFM, însă n. fam. *Crăciun* are frecvența 607 ca nume de familie în județ.

TĂU MORĂRÉNILOR (B), IV. – Din n. grup. *Morăreni* < n. p. *Morar* + suf. *-eni*. N. p. *Morar* este întâlnit în zonă atît ca nume de familie, cu frecvența 777 în Maramureș, cît și ca supranume.

TĂU SĂRÁT (B), IV. – Din adj. *sărat* „cu apă sărată”.

TĂUL FĂRĂ FUND (O), V. – Din prep. *fără* + *fund* ‘limita de jos’. Lacul este denumit astfel, deoarece, fiind cel mai adînc lac de la Ocna Șugatag (32,9 m), încercările unora de a-i determina adîncimea cu mijloace rudimentare nu au dat rezultate. Localnicii mai justifică acest nume printr-o legendă conform căreia în acest lac s-ar fi înecat un om cu tot cu carul tras de bivoli și, întrucît nimic nu a mai apărut la suprafață, „înseamnă că lacul nu are fund”.

3. Considerații lingvistice

În arealul cercetat de noi, hidronimul *Mara* aparține celui mai vechi strat toponimic, avînd la bază un radical indo-european. În majoritatea lor, toponimele discutate sînt românești, excepție făcînd numele celor două lacuri din Ocna Șugatag, formate prin surparea vechilor saline, *Gabori* și *Oreghi*, forme genitivale maghiare ale unor nume de persoană. Contactul lingvistic se resimte însă la nivel fonetic, în deplasarea accentului pe prima silabă în toponimele *Mócira* și *Préluci* (*Fîntîna Prélucilor*), consecință a influenței limbii maghiare, vorbită și astăzi în arealul cercetat.

Din punct de vedere structural, numele topice care denumesc ape din comuna Ocna Șugatag, jud. Maramureș, reflectă modele sau tipuri toponimice în care se evidențiază contribuția diferitelor părți de vorbire la realizarea inventarului toponimic, precum și frecvența unor structuri sintactice. Astfel, numele topice simple au la bază:

- substantive cu formă de singular: *Baltă*, *Borcut*, *Ciurgău*, *Ciuroi*, *Iezer*, *Móciră*, *Știubei*, *Tău*, *Tălbăraș*, *Vîlcea*;
- adjective care indică o caracteristică a apei: *Ruginoasa*, *Sărata*, *Sunătoarea*, *Tîlburea*. Adjectivele însoțeau, într-o primă fază, un determinat (ex. *Vălea Sărata*), iar prin elipsa acestuia și prin articularea formei s-au substantivizat.

- derivate cu sufixul colectiv *-iș*: *Copăciș*, sau diminutival *-iță* de la un alt nume topic: *Breboița*, ultimul indicând un raport de mărime între două cursuri de apă apropiate ca spațiu. Unele hidronime provin din nume de persoană feminine create de la antroponime masculine cu sufixul *-oaia* (*Cirstoaia*, *Văscoaia*) sau suf. *-easca* (*Dărasca*), ori au la bază o poreclă (*Cicacea*).

Cele mai multe nume topice sînt, însă, compuse din două sau mai multe elemente lexicale, cu un sens unitar și funcție denominativă comună. Cel mai bine reprezentat model tipologic este cel cu determinantul în genitiv, indicînd posesia sau apartenența la o regiune, zonă. Astfel, determinantul poate fi apelativ, antroponim sau alt toponim. În structurile denominative *Fîntîna Iedului*, *Lacu Vrăjitoarii*, *Valea Caselor*, *Valea Cățelii*, *Valea Popii*, determinantul, nume comun în genitiv, trimite fie la posesie (*Valea Popii*), fie la un aspect remarcabil în fauna zonei (*Valea Iedului*) sau la o caracteristică a arealului în care este situat obiectul geografic astfel numit (*Valea Caselor*).

Cele mai multe structuri topice genitivale au un determinant antroponimic – nume de familie (*Fîntîna lu Șteț*, *Fîntîna Mancului*, *Valea Mandrului*), supranume (*Fîntîna Ciotului*, *Fîntîna lu Cîrnaț*, *Fîntîna lu Păpuc*), poreclă personală (*Fîntîna lu Drîdu*), antroponim feminin (*Tău Chendroaiei*), nume de grup (*Tău Morărenilor*), nume de botez + supranume (*Fîntîna lu Vasali-a Moașii*). În unele situații, este greu de stabilit dacă toponimul are la bază un nume de familie sau un prenume, ori un supranume, deoarece antroponimul circulă în toate cele trei forme (*Fîntîna lu Gabor*, *Fîntîna lu Todor*, *Mócira Albului*, *Valea lu Todoruț*, *Valea Misărășului*) sau este întîlnit atît ca prenume, cît și ca supranume (*Tău Crăciunii*). Articulaarea determinantului antroponimic se face enclitic, cu articol feminin sau masculin (*Fîntîna Ciotului*, *Mocira Albului*, *Tău Crăciunii*, *Valea Mandrului*, *Valea Misărășului*) sau proclitic (*Fîntîna lu Haștor*, *Fîntîna lu Gabor*).

A treia subclasă a modelului tipologic substantiv + substantiv în genitiv cuprinde numele de locuri care conțin în structura lor un determinant toponimic. În această situație, genitivul indică poziția în teren, apartenența obiectului geografic denumit la un areal mai mare (*Fîntîna Huciului*, *Fîntîna Măgurii*, *Fîntîna Prelucilor*, *Valea Cramelor*, *Valea Cheii*, *Valea Horjii*, *Valea Nichiteștiului*) sau proveniența (*Valea Iezerului*, *Valea Răchiții*, *Valea Șteviu*).

Un alt model tipologic regăsit în hidronimia arealului cercetat este substantiv + prepoziție + substantiv, fie apelativ (*Fîntîna cu Solomîzdră*, *Fîntîna de Slatină*, *Mócira cu Luștele*, *Tău fără Fund*), fie nume topic (*Fîntîna de la Dîmburele*, *Mócira din Laz*). Prepozițiile *cu*, *de*, *fără* indică, în acest context, o caracteristică a apei sau a locului, iar *din* și *de la* exprimă poziția geografică a apei în raport cu un alt obiect geografic mai mare și mai bine cunoscut.

Hidronimele create după modelul substantiv + adjectiv nu sînt numeroase în arealul cercetat, însă sînt un reper important în stabilirea unor caracteristici ale solului și ale apei. Determinantul adjectival oferă informații legate de culoarea apei (*Lacu Roșu*, *Valea Roșie*), de calitatea apei (*Tău Sărat*, *Valea Seacă*) sau de mărime (*Mócira Mare*, *Valea Mare*). În cazul determinantului *roșu*, acesta denumește izvoare care trec prin zone bogate în fier (vezi și *Ruginoasa*), sau cu o concentrație mare de sare care dă o nuanță arămie apei.

Hidronimele discutate ilustrează faptul că toponimele, ca elemente ale lexicului, se supun aceluiași procedee de compunere ca numele comune, valorificînd toate structurile limbii.

4. Concluzii

Cercetarea de față a evidențiat faptul că hidronimele din comuna Ocna Șugatag, județul Maramureș, reflectă interdependența dintre toponimie și lexicul comun, pe de-o parte, și dintre toponimie și antroponimie, pe de altă parte. În cazul izvoarelor și al fîntînilor din zona montană, relațiile de proprietate sînt mai strînse decît în cazul cursurilor de apă mai mici sau mai mari, care aparțineau întregii comunități sau chiar mai multor colectivități umane. Astfel, izvoarele mici, situate adesea într-o zonă cu fînaț, deci într-un areal aflat în posesia unei familii, chiar dacă sînt utilizate de toți membri comunității, sînt denumite după

proprietar. Prin această modalitate de denominație sînt conservate antroponime care au dispărut din localitate, ca urmare a mobilității purtătorilor (*Drîdu, Haștor, Vășcoiaia*), sau se pot identifica nume de familie frecvente, supranume vechi, porecle personale sau nume de botez. Din acest punct de vedere, hidronimia și toponimia în general sînt radiografii ale antroponimiei României, atît sincron, cît și diacronic, motiv pentru care glosarea și cercetarea lor devine o condiție *sine qua non* a cunoașterii identității de neam și a evoluției unei așezări umane.

Bibliografie

- Bolocan, Gh. (1975). *Stratificări în toponimie*, în „Limba Română”, vol. XXIV, nr. 6, p. 383–385.
- DFNFM = Vișovan, Ș., Farcaș, M., Frînc, M. S., Vișovan, S. S., Vișovan, M. & Farcaș, S. (2007). *Dicționar de frecvență a numelor de familie din Maramureș*, Editura Universității de Nord, Baia Mare.
- DLR = *Dicționarul limbii române*, seria nouă, București, 1965 și urm.
- DOR = Constantinescu, N. A. (1963). *Dicționar onomastic românesc*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București.
- DTRO = *Dicționarul toponimic al României. Oltenia*, I, sub redacția prof. univ. dr. Gh. Bolocan, cu o *Introducere* de Gh. Bolocan, Editura Universitaria, Craiova, 1993.
- Frățilă, V. (2002). *Studii de toponimie și dialectologie*, Editura Excelsior Art, Timișoara.
- Jordan, I. (1963). *Toponimia românească*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București.
- Jordan, I. (1983). *Dicționar al numelor de familie românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- Kázmér, M. (1993). *Régi magyar családnevek szótára XIV–XVII. század*, Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.
- Kiss, L. (1988). *Földrajzi nevek etimológiai szótára, negedik, bővített és javított kiadás*, I, II, Akadémiai Kiadó, Budapest.
- MDA = *Micul dicționar academic*, vol. I–IV, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002 și urm.
- Mihali, A. E. (2015). *Toponimie maramureșeană. Valea superioară a Vișeuului*, Editura Mega, Cluj-Napoca.
- Oancă, T. (2016). *Microsisteme antroponimice românești*, Editura Grafix, Craiova.
- Papahagi, T. (1981). *Graiul și folklorul Maramureșului*, ediția a II-a, în *Grai, folklor, etnografie*, ediție și prefață de Valeriu Rusu, Editura Minerva, București.
- Pascu, G. (1916). *Sufixe românești*, Librăriile Socec & Co., C. Sfetea, Pavel Suru, București.
- Suciu, C. (1967). *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, vol. I.
- Suciu, C. (1968). *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, vol. II.
- Ștef, D. (2016). *Dicționar etimologic al localităților din județul Maramureș*, Editura Ethnologica, Baia Mare.
- TTRT–Sălaj = *Tezaurul Toponimic al României. Transilvania: județul Sălaj*, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Editura Academiei Române, Cluj-Napoca – București, 2006.
- TTRT–Valea Hășdății = Loșonți, D. & Vlad, S. (2006). *Tezaurul Toponimic al României. Transilvania. Valea Hășdății*, Editura Academiei Române, București.
- TTRT–Valea Ierii = Loșonți, D. & Vlad, S. (2010). *Tezaurul Toponimic al României. Transilvania. Valea Ierii*, Editura Academiei Române, București.
- Vișovan, Ș. (2005). *Monografia toponimică a Văii Izei*, Editura Mega, Editura Argonaut, Cluj-Napoca.
- Vișovan, Ș. (2008). *Toponimia Țării Lăpușului*, Editura Universității de Nord, Baia Mare.
- Xenopol, A. D. (1985). *Istoria românilor*, ediția a IV-a, Editura Științifică și Enciclopedică, București.

Anexa A. Abrevieri

col. – colectiv

dim. – diminutiv(al)

hip. – hipocoristic

magh. – maghiar

n. fam. – nume de familie

n. p. – nume de persoană

n. top. – nume topic

por. – poreclă

prep. – prepoziție

sl. – slav

suprn. – supranume

top. – toponim